

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՆԻՒՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԻՆՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՆԻՒՅ ՈՒՐԲԱԹ 10 ՅՈՒԼԻՍԻ 1859

ԹԻՒ 601

ԶՄԻՒՆԻՒՅ, 10 ՅՈՒԼԻՍԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Այս ամս 12-24ին օրը խիստ մեծ և ուրախ ձահատամարտութիւն մը եղաւ... Բաղրացուց կայսրը և ինքնին թագաւորը... Բաղրացուց կայսրը և ինքնին թագաւորը... Բաղրացուց կայսրը և ինքնին թագաւորը...

ընդունուեցաւ այս անհրաժեշտութիւնը և ժամանակ չանցած հաշտութեան առաջարկութիւնները ըլլալով, նախ և առաջ զինադադար մը ձեռք բերուեցաւ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ...

եղաք ինչպէս միշտ, արժանաւոր կերպիւ պաշտ պահելու Վաղղոյ պատիւը... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ...

Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ...

Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ...

Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ...

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ
Ի ՆԱԽԱԿՏԻՍ
ԽԱԼԻՊԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ
ԹԻՒՌՈՍԻՈՅ
ԱՌԲԱՐԵՐԱՐ ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԿՈՐԻՆ
ՆՈՒՍԻՆ ԿԱՆՈՒՆԵՐԸ

ՄԵԾ ԿԱՌԱՆԵՐ ԽԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՆՎԵՍՏԻՄԵՆՏ
ՕԳՈՍՏՈՍ ԿԱՅՈՐ ՔՐԱՆԱՍՅՈՒ ՏԻՐՈՂ
ԲԱՐԵՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԵՆՈՂՄԱԾ ԹԱԳԱՒՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱԼԱՏԱՑԵԼՈՅ

Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ... Կրօն թէ այս հաշտութիւնը հիմնաւէ ի տարածուած Վաշակցութեան մը վրայ...

վերստին ձեր արիւնը թափեցիք յաղթելով յաղթաթիւ թշնամոյ մը որ պաշտպանեալ էր զօրաւոր զիւրքերէ :

Սուրբ Բրիտի և Սան-Մարթինոյի օրը, որ յետ այսորիկ հռչակուորէ, մարտնչեցաք արշաւուսէն մինչև խոր գիշեր : ձեր անվեհեր գլխաւորաց առաջնորդութեամբը թշնամոյն բաղմաթիւ յարձակմանցը գէմքրիք և զնրտելով ստիպեցիք զնա որ Մինչիս գետոյն անդիկ կողմը անցնի զարձեալ, ձեր ձեռքը և ճակատին դաշար ձգելով զինուորներ, գէնք և թնդանթներ :

Իւր կողմանէ, Վաղիսացոց զօրաբանակը նը մանօրինակ արդիւնքներ և նմանօրինակ փառք ձեռք բերաւ, նոր աղագոյցներ տալով այն անգուգական քաջութեանը, որ դարերէ ՚ի վեր աշխարհին զորմայումը կը հրաւիրէ իւր զիւր ցազնական զօրախմբաց վայ :

Յաղթութիւնը մեծամեծ զոհեր պատճառեց մեղ. բայց Լըրոպան տեսնելով այս աղնուական արիւնը հեղեալ նուիրական գործոյ մը համար, պիտի հասկընայ թէ ինչպէս խորհան արժանաւոր է ազգաց կարգը անցնելու :

Օրհնօրք :

Նախընթաց ծախտամարտութեանց վրայօր հրատարակած օրական պատուէրներուս մէջ, շատ անգամ առթ ռենցայ նշանակելու ձեր մէջէն շատերուն անունները : այսօր բոլոր զօրաբանակը կը նշանակեմ օրական պատուէրիս մէջ :

Ի բանակեալ Սուրբ Թիւրքի, 13-25 յունիսի :

ՎԻՐԹԻՒՄ ԵՄՄԱՆՈՒԷԼ

Վաղի մը քաղաքակրթութեան և յառաջագի մտածան գլխաւոր միջոցներէն մէկը վաճառականութիւնն է : Այս արիւնական արհեստը երբոր Լըրոպոյի և Մերիկոյի լուսաւորեալ ժողովրդոց հետ խոհեմութեամբ և կանոնաւոր կերպիւր ՚ի գործ կը դուրսի, ոչ միայն արդիւնաւոր կը լըրայ ՚ի մասին արտաքին բարեաց, որ են հարստութիւնը և ճոխութիւնը, այլ և այս օրինակ վաճառականութիւն ընող ժողովուրդը ներքին ու հոգւոյ բարեբաւ կը ձգտանայ, այս իրեն միտքը կը լուսաւորուի զանազան օգտակար հմտութիւններով և քաղաքակրթութեամբ ու սիրտը բարոյականութեամբ և ուրիշ ազգայնացի առաքինութիւններով կը զարգարուի :

Այս մեր ըստները հաստատելու համար հարկ չէ կարծեմք ուրիշ օրինակներ յառաջ բերել բաց ՚ի Նոյնի ժողովուրդէն : որուն տէն կերպիւր այս տարիձան յառաջագի մտն զլուսւոր միջոցներէն մէկն ալ վաճառականութիւնն է : զր անխնայ ջանքը ինքոր կը գնէ միշտ :

Սուրբ Եմբ անունով որ այս ճշմարտութիւնը ընդհանրապէս ծանուցեալ է սցմէներ ազգէն :

Լաւ ևս կարե պատմել զմէնջ յիշեալ զիս պանն ձերոյ ամենողորմած Լոտուածաւոր սուրբ կայսերութեան : այլ մէք վտառհացեալ յառաւաճաբութեան թարգմանութեան ձեր և ՚ի բարեբար սկիւնարկութիւն նախնի աթոռակարաց ձերոց, առտէն ՚ի ծագս տիեզերաց ՚ի ծունկս անկեալ առաջի ամենողորմած աթոռոյ ձերոյ բարձրագոյն կայսերութեանն, որպէս աթոռակարի Քրիստոսի Լուսւոյ մերոյ, յանձն տանեմք շնորհաց աշխարհատարած սղորմութեան և մարգարտութեան ձերոյ զմեզ և զԹոռս Լրարա տեան և զամենայն հոգեւորական և զմարմնաւորականս Հայոց, և ամենախոնարհաբար խնդրեմք, զի ուր և տարածեցիք սղորմութիւն Լթոռոյ ձերոյ կայսերական մեծութեան, եղիցի հայտնի Վաղի և Կիլիկիոց Հայաստանեայց :

Աղջկէր ամենողորմած օգոստոս սուրբ կայսր, և մեք յուսով մեծաւ միտք, որդոյն ազգաւ, աղօթարար վասն անդին կենաց ձերոց և վասն բարբ պալատի ձերում :

Օգոստոս Ինքնակալ :

Չերոյ բարձրագոյն կայսերութեան

խոնարհ ծառայ և աղօթարար, Կալիսիոս ամենայն Հայոց և ծայրագոյն պարթիարք Լրարաբեան Լիոնոյ սրբոյ Լըրիսի :

ԴԱՆՏԻԼ

1808 յունիս 16 ՚ի սուրբ Կընթանի որ Արարատ :

որ ժամանակէ մը ՚ի վեր հոգ կը տանի առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատել Նոյնիոյ, Վաղիոյ, Սուրբիոյ, Լըրոպոյ, Վեջիկոյի և ուրիշ քաղաքակրթեալ ազգաց հետ : Այս երկիրներուն մէջ քանի մը Հայոց վաճառատունք արդէն հաստատուած են և տարակոյս չկայ թէ սակաւ առ սակաւ ամենքն ալ յաջողութեամբ յառաջ պիտի երթան, եթէ անմիաբանութիւն և նախանձը, որ մեր ազգին կործանմանը պատճառ կը լինի սկզբանէ անտի, իրենց մէջէն բոլորովն արտաբերու ըլլան : Վանդի առանց միաբանութեան, առանց փոխադարձ ձեռնուուութեան և եղբայրսիրութեան, աննար է որ ժողովուրդ մը կարող ըլլայ յառաջ պիտի երթան :

Վանդիսթեալի մեր յարոյ թղթակիրը հետեւեալ յօգուածը յուղարկած է մեզ, որ պատուական տի գեղութիւններ կը պարունակէ ՚ի մասին առեւտրական յարաբերութեանցը որ Հայոց ազգը շատ ժամանակ չէ, հաստատած է Վանդիսթեալի հետ :

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ ՈՄԱՆՔ

Ի վերայ հայտնուած վաճառարանց որ ՚ի Վանդիսթեալ :

Թուրքիոյ Հայերը Նոյնիս կը թաղուի անկէց սպարմը իրկել սկսեցին գրեթէ 21 տարի է և Վանդիսթեալի մէջ հաստատուելու Հայոց առաջին վաճառատունքը Վաքամածեան կը լըրայ տունը կրնայ համարուի զոր 1838ին վեջիկոյ հիմնադրեցին : Ըստ օրինակին հետեւելով, մինչ քի 1855 բաւական հայազգիք վաճառատուն հաստատեցին ՚ի Վանդիսթեալ, բայց անմիաբանութեան ու նախանձութեան, որ գեթ արդար երևան ելաւ մէջերէն, շատ ետ ձգեց նիւթեր, որոյմէ անմեք այս պատճառաւ փոխ կը լըրայ և անմեք ուրիշ պատճառաց համար յիշմանցիկ իրենց գործերը : Վանդիսթեալի պատերազմը մեծապէս օգնեց Վանդիսթեալ Հայ վաճառատանց որոց թիւը հետեւեալ բազմամեակով մինչև 24ի հասաւ : և յայնմանմէջերէն առաջարկութիւն մը կը լըրայ փոքրիկ մասունք մը կը լըրայ անմեք, որ առանց գործադրութեան մեծոց մինչև ցայսօր :

Օմիւրնայի հայազգի անունը վաճառատունը 1856ին վեջիկոյ հաստատուեցաւ Սուրբ Թաղեան կողմաց ձեռքօրք : որոց օրինակին հետեւելով, քանի մը ուրիշ Օմիւրնայի Հայեր ևս եկան : բայց յետոյ դարձեալ աննց թիւը նուազեցաւ : Վայց Վանդիսթեալի մէջ գտնուող հայազգի վաճառականաց կացութիւնը աղէկ է, որոնք բոտ մեծի մասին արդի ազգային բարեկարգ դպրատանց յառաջագիմ աշակերտներէն են և ազգասիրական սգուով վստեալ երիտասարդք : Վնմիաբանութե սղի և նախանձը աննց մեծագոյն մասէն հեռացած է, որչափ որ կարելի է, և զարար իբրև կը լըրայ կը լըրեն և կը յարգեն քիչ կամ շատ : Նոյնիսացոց համակրութիւնը ձեռք բերած են, թէպէտ շատ ժամանակ չէ որ Վանդիսթեալ կը լըրան : Եթէ այս շաւղն մէջ յարատեւելու ըլլան, կը յուսացուի թէ ևս առաւել կը յառաջագիմեն :

Հայերէն լրագրութիւն մը ազգասիրական ջանք յարգոյ տեւառն Յոհաննէսի Յովսէփեան, ընդունուած է Վանդիսթեալի վաճառականաց ակմբանցին (պօրսա) մէջ ՚ի պէտս հայազգի վաճառականաց, և որուն տարեկան արժեքը յիշեալ ակմբանցը կը լըրարէ :

Վաւառիկ այս տեղ գտնուող Հայ վաճառատանց անունները զորս սյբուբենական կարգաւ կը նշանակեմք :

Յարգոյ տեարք,		
Նուխեան Լոտոյի և ընկերք,	Պօլսեցի	
Հարէնց սրդի	»	
Վաղաբեան թովմա	»	
Վէրաստեան Պօղոս	»	
Յակոբեան Մ. և Օ.	»	
Յովսէփեան Յովհաննէս և ընկերք	»	
Յունանեան Վրիգոր և ընկերք	»	
Պ. Պոպո և ընկերք	Օմիւրնայի	
Սարայեան Վ. Օ.	Պօլսեցի	
Սարթթալեան Յովհաննէս	Օմիւրնայի	
Վարպետեան Վարոն	»	
Վաքամածեան Սանուկ	Պօլսեցի	
Վաքամածեան Յովսէփ և ընկերք	»	
Վայու մեհան Սկրտիչ	»	

Այս ցուցակէն կը տեսնուի որ ընդամենը 14 Հայ վաճառական կամ վաճառատուն կայ ՚ի Վանդիսթեալ : որոցմէ 11ը կոստանդնուպօլսեցի և 3ը Օմիւրնայի են :

Շատ անտեղի խօսքեր կը լըրեն մեր գիւրահասան ազգայիններէն Վանդիսթեալի վրայօր : քանզի կոստանդնուպօլսա շատերուն այնպէս հասկըցուցած են թէ Վանդիսթեալի մէջ արև չծագիր և գրեթէ տիւ և գիշեր սեւամարմ ծածկուած է : և ամանք ալ ըստ են թէ ջուրը անըմպելի է : Այս տեղեկութիւնները սխալ են : քանզի ջուրը շատ անոյշ է և արևը կը լըրայ, ու եղանակին համեմատ օդ կը լըրայ : Ստոյգ է որ Վանդիսթեալի օդը առողջաբար չէ : բայց վնասակար ալ չէ : Ինչպէս ուրիշ տեղեր, նոյնպէս հոս ալ տարին շոքս եղանակ ունի : ամառը իր արևը և ձմեռը իր անձրևը : Եթէ ամառուան մէջ քաղաքէս քանի մը մըն հեռու գիւղ մը ելեն, գրեթէ կոստանդնուպօլսոյ պէս պայծառ օդ կը լըրան : Չեմք քիտեր ՚ինչ նպատակաւ ունենք կուղեն տարածել ազգայնոց մէջ այս անհիմն լուրերը, որոնք վնասաւթիւն պատճառելով, ազգային յառաջագիմութիւնը կարգելուն : Բայց մեք, մե համազգի կը լըրայ վտահաւթիւնը շարժելու համար կրնամք աննց օրինակ բերել զՆոյնիսը, որոնք բաղմաթիւ են թէ ՚ի Վանդիսթեալ, որ օր լըրտ օրէ կը յառաջանան ամենայն մասամբ, և մէջմէկ եկեղեցի շինած են յիշեալ վաճառաչահ քաղաքաց մէջ, ու իրենց սրդիքը յունաբէնի մէջ վարժելու համար յատուկ յոյն դաստիարակներ ունին :

Ոմանք ՚ի մերազնեկից հաւատացուցեր են շատերուն ՚ի կոստանդնուպօլսա թէ մէկ մարդու համար տարին 300 լիւա սթէրլինգ անպատճառ ծախք կը լըրայ : որ բոլորովն սուտ է : քանզի հանգիստ կեանք մը վարելու համար տարին 150 լիւա սթէրլինգ շատ է քիչ չէ : Բայց ուրիշ բան է եթէ մէկը կուղէ իրբև լըրտ մը ապրիլ և մեծամեծ ծախք ընել : և յայնմամ տարին 1000 լիւա ևս չբաւեր :

Կարծեմք թէ այս ամեն սխալ և անհիմն լրոց տարածման նպատակը անձնական շահը և ինքնասիրութիւնն է : զոր ժամ է արդ մէկ կողմ թողուլ և ընդհանուր ազգին յառաջագիմութիւնը օգուտը փնտել, որուն մէջ կը պարունակուի մեր մասնաւոր օգուտն ալ :

ՆԱԽԱԲԵԿՈՒԹԻՒՆ

Կարև Սիւլիսի անուն օմանեան շղթեալ :

Այս շղթեալներէն առաջինը մայիսի 17-29ին մեկնել է Վեջիկոյի կողմի և կոստանդնուպօլսա երթալու համար : և շատ ապրանքով ու պատրաստ դրամնց ծրարներով (ամանթ) բեռնաւորաւ ըլլալէ ՚ի զու, 300 հոգիի չափ, արք և կանայք և մանկուք ձանապարհորդ ունի եղեր : որոնք բոլորովն կորսուեր են : Վասն զի Լարեաց ծովեղբայրներէն Լեզիպոսի կա վարութեանը հասած լուրերէն կիմացուի, որ յիշեալ շղթեալը, մէջը եղած ամեն ապրանքներովը և ձանապարհորդներովը, ընկղմեր է Տիմիսթէն քիչ մը հեռու :

Այս գեթազգ արկածը ստեղծելու գեղար մըն է : որ շատ ընտանիք սև սուգի և խորին տխրութե մէջ ձգեց : Իզմիրի Հայ հասարակութիւնը ևս իւր պատուական անգամներէն երկու անձանց կորստեանը վրայ կը ցաւի դառնապէս : որոյմէ մէկը հայր էր յաղնաթիւ դերդաստանի :

Սիւլիսի շղթեալը, որ օմանեան ընկերութեանը կը լըրարարեր, ինչպէս նաև կարող յունիսի 13-25ին առաւուտուն մեկնել է Վեջիկոյ գրիպէն : հարուստ բեռնաւորութեամբ մը և գրեթէ 350 ձանապարհորդով : Այս գեթազգ շղթեալն ևս Իզմիր հանդիպելով կոստանդնուպօլսա պիտի երթար : Իւր մեկնելէն օր մը ետքը շղթեալը ահապէն բու մըրեմով (չաթըտը) մը սարսեր է և մըքենները դարձեր են : Ինչմը ժամանակ անցնելէ ետև ամեն մարդ խմցեր է թէ շղթեալը ծակուեր և ընկղմելու վտանգի մէջ կը գտնուի : Այս ցաւալի կացութեանը մէջ նուազեալ ամենին իւր պարտքը չկատարելէ

ի զատ, ճանապարհորդաց մէկ մասին կորստեալն պատճառ եղեր է իւր անհոգութեամբը և անմտութեամբը: Երբեք ուն նաւաստիները, որ ամենքը մահմէտական էին, նմանապէս օտմանցի ճանապարհորդները խիստ դատապարտելի ընթացք մը ունեցեր են, ոչ միայն չուղեւորի աշխատիլ վստահ թեան շողեհաւուն, ինչպէս բոլոր քրիստոնէայ ճանապարհորդները վերջին ճգամբը չարաչար աշխատել են ջուրը պարպելու: շողեհաւուն, այլև սկսեր են թշնամանել և անարգել դանակը, ու անոնց սուսառուկները բռնութեամբ բանալով, մէջի եղած մեծագին բաները յափշտակել և ուրիշ շատ անկարգութիւններ ըրեր են:

Ատանգը երթալով կը ծանրանար, երբոր հեռուէն տախտակ բեռնաւորուած եպիպոսոսի նաւ մը երևցեր է: որ շողեհաւուն մտենալով՝ զինի շատ դժուարութեանց ու երկու նաւապետաց կողմանէ մարդկութեան դէմ եղած անգթութիւններէ ետև, վերջապէս Սիլիւսիոյն մէջ գտնուող ճանապարհորդները, այսինքն նախ կանայք ու յետոյ էրիկ մարդիկ եպիպոսոսի նաւուն մէջ մտեր են, ու շողեհաւոր քանի մը վայրկեանէ ետև ընկղմեր է, 75-80 հոգի իւր հետը ծովուն յատակը տանելով, որոց մէջ կը գտնուի նաւապետը: Եթէ նաւապետը հմուտ անձ մը ըլլար, կամ Սիլիւսիոյն մէջ գտնուող խոհանոց անձանց խօսքը մտիկ ընելու ըլլար, կը հաստատեն թէ ճանապարհորդներէն և ոչ մէկը չէր խողուեր:

Եպիպոսոսի նաւը՝ ազատուող ճանապարհորդներովը, 24 ժամ նաւարկութիւնէ ետև՝ հասեր է Աղէքսանդրիա: ուր բարձրապատիւ Սայիտ փաշան լսելով այս ցուաւրի գէպքերը և անգթութիւնները խոհայ յանձնարարական ժողով մը հաստատել է: որ եպիպոսոսի նաւուն նաւապետին ու Սիլիւսիոյն նաւաստեաց և օսմանցի ճանապարհորդաց ընթացքը քննելով, յանցաւորները դատապարտուին ըստ օրինաց:

Տղայիան լրագրանցութիւն մը:

Զրկար ժամանակներով օրհնութեան խաին մէջ ծածկուած Հայաստանին վրայ դարձիմաստութեան արեգակը իր շողողան ճառագայիլը սկսեր է ծագիլ և տգիտութեան մարաշները փարատել: Իսրայէլ սկսեր է անասոցեալ Հայաստանը: . . . . . նոր նոր էլէ պտուղներ ընծայել:

Եստի կը զրկեն Ա անին հայերէն շարաթալարի մը որ կը շրտաարակուի ի ՚ի Ա. Պօլսոյց Գուրբ, սիրելի ընթերցողք, որ ինծի ազգը հոգաւորացի կը յաւաքող լիմէ ըսողներ և խօսքին հակառակ՝ ազգային թշուառ վիին խելահաս եղած էք: Եւ մեծապէս պիտի մտնար թէ ինչպէս կարելի է որ այսպիսի պարծ խօսք մը գրուի և հրատարակուի մեր ազգ Հայաստանին վրայ, այնինչ այսօր, որս հազիւ թէ անդրադարձի և գաղղիացի ազգը և գիտնական ազգերը կրնան զուտեղնցնց հայրենեացը համար թէ իմաստութեան գասիլ իր շողողուն ճառագայիլներովը սկսեր ապիլ: Եւ միթէ յերկրի՝ է հայերէն քերականութեան ուսմանը ազգին մէջ քիչ մը տալ ծուելուն համար, գրել և հրատարակել թէ աստութեան արեգակը ծագեցաւ:

Անր նպատակը՝ արժանապատիւ խրիմեան րտիչ վարդապետին ուսումնասիրական ջանքը ազեցնել չէ ամենեւին: այլ ընդհակառակն զով մը անոր ազգասիրական ճգունքը, որ շարժալեւութեան արժանի են: տակայն ճշմարտութեան չափօղանց կերպիւ հեռանալը՝ շատ անգամ հեռու թիւններ կրնայ ունենալ ՚ի սին ազգային հիմնուող յառաջադիմութեան քանզի հասարակութիւնը խաբել ըսել է իւր ստորդ կացութեանը վրայ: Թէպէտև բանի բուն և ուսումնական անձինք երբէք չեն խաբուիր և աղէկ գիտեն թէ տակաւին շատ ժամանակ պէտք է որ իմաստութեան արեգակը իւր շողողուն ճառագայիլներովը մեր ազգին վրայ ծագի և սրանք լի պտուղներ յառաջ բերէ:

Ատարկան յետագայ յոգուածը յուր կամ են մեզ ՚ի հրատարակութիւն:

ՅԱՆՔՈՒԹԻՒՆԻ ՔՐՈՒՆԻՍ

ՈՐ ՀԱՃՅԵԼԻ ԵՆ ԱՌԱՋԻ ԱՍՏՈՒՃՈՅ

Շողեհաւոր մտենալով ոմն աշխարհակալի մը վրայօք խօսելով՝ կըսէ, «Երկիրը եղբմական դրախտ մըն է անոր առջևը, և մահը, աւերը և վտանգները անոր ետևէն կերթան»:

Իայց ասոր հակառակը գրուցովի պէտք է մարդասեր և քաջամարտ բժշկի մը համար: ուրուն սուրբ առաքելութիւնն է բժշկել զհիւանդը և միթէ արել զվնասեալը: (Օրինակի համար, մեր աչաց առջև բերենք երեւելի մարդասեր Թուման Հոլոուէյ բժշկը, որ անխնջ գործունէութեամբ և անսկզման բարի յօժարութեամբ յառաջ կը տանի իւր յաղթական մաքառումը ընդդէմ հիւանդութեանց, աշխարհիս ամեն կողմը: Արտեղ որ անոր գեղահասութիւնը և անոր սպեղանին կրտարածուին, նորանոր յաղթութիւններ ձեռք կը բերուին ընդդէմ խօթութեանց որ կը տառապեցնեն մարդկային սեռը: Օրինակին դարձնելը ուսգեալ են իւր ըրած զոհերուն արիւնովը: բայց Հոլոուէյի պահին տերեւները միշտ կանաչ պիտի պահուին, սոսքեալ ըլլալով ուրախութեան արտասուօք հազարաւոր մարդոց, որ գերեզմանին գնոց առնուած են անոր գեղեցկութիւնը:

Ապանիան՝ իւր ամենէն մեծագի բարերարաց կարգը անցուց Հոլոուէյի անունը: Այս երեւելի բժիշկը արտաքայ կարգի յարգանք ընդունուեցաւ մեր գլխաւոր քաղաքաց մէջ և մեր թագուհին պատուեց զինքը յատուկ ունեկողութեամբ մը: Այս պատիւը քիչ անգամ կը շնորհուի: ըստ որում տէրութեան նախարարաց, իշխանաց և օտար պետութեանց գեպանաց յատկացեալ պատիւ մըն է: Երկուց (մերիկայից սպանիական հասարակապետութեանց մէջ, Հոլոուէյի գեղերը մեծ եռանդեամբ կը ընտուսին բոլոր բնակիչներէն և հին ու նոր աշխարհին սպանիական օրագրութիւնները համաձայնութեամբ կը դուրս գան: Ապանիոյ նահանգաց օրագրութեանց մէջ կը կարդայք թէ Հոլոուէյի գեղահասութիւնը հրաշքի բժշկութիւններ կը ընեն եղեր հետեւեալ հիւանդութեանց մէջ, որ են շնչարգելութիւն, ջրմո՛, գլխայ իջուածք, ընդհատական ջերմք և հազ: Երկէն, Իէրուէն և Սիլիւսիոյն հասած նամակները կը ծանուցանեն մեզ թէ սպիւրդին և սրտաբանները կը գործէ եղեր ՚ի մասին վերաց և խոցերու որ յատկացեալ են նոյն երկիրներուն և որոնք մինչև օրս անբժշկելի համարուած էին:

Արեւմտեան այս գեղերուն ազեցուց թեանը վերաբերեալ ամեն վկայութիւնները համաձայն են, որ քաղաքէն ալ եկած ըլլան: Ենթադր վկայութեանց ջերմեանը սոճոյն նայելով, յայտնի կը տեսնուի թէ սրտի ազեցութեամբ գրուած են և անոնց մասնակից եղած են թէ բարձրատիճան անձինք և թէ ամենէն աղքատ մարդիկը:

Աւելի փառաւոր վարձարու թիւն մը չընար ըլլալ բաց ՚ի ինքնակամ գովեստներէն, զոր Հոլոուէյ բժիշկը կը ընդունի միշտ և հանապազերիտազէտ բազմութեան բերնէն: Այս վարձարութիւնը կատարելապէս կը տարբերի այն վարձարութիւններէն զորս զինու. զորութեամբ ստացուած յաղթութիւնները կը մտաւարարեն. քանզի առաջինը պտուղէ վերածնութեան և նորոգութեան, այնինչ վերջինները ընդհանրապէս պտուղ են արիւնհակեղ պատերազմներու: Հոլոուէյի գիւտը, և անորմէ մարդկութեան համար յառաջ եկած բարիքը՝ բոլոր աշխարհի հասարակաց ստացուածքն է, և ապառնի սերունդները հաւատարիմ պահպաններն պիտի ըլլան մեծագին հրիտակին զոր կը թողուանոց:

Իզմիրի ուսումնական երիտասարդաց մէջ մօտ օրերս գրագիտական միաբանութիւն մը հաստատուեցաւ: Հայրենի ընկերութիւն անուամբ՝ որուն յայտարարութիւնը հետեւեալն է, զոր կը հրատարակեմք, ըստ խնդրոյ յիշեալ ընկերութեան: Իրագրոյս յաջորդ թուովը միտք ունիմք քանի մը խօսք կը ըսուի ՚ի քաջալերութիւն այս նուրաստատու ընկերութեան:

Ազգային յառաջադիմութեան նպատակով գլխաւոր միջոց ազգագրու ընկերութիւններ ըլլալը արդէն քաջայայտ է ամենուն: Այս բանն նպատակ ոգւով փութացինք Հայրենից Սիլիւսիոյն անուամբ ազգասիրական և ուսումնասիրական միութիւն մը հաստատել որուն հրատարակական կանոններն հետեւեալքն են:

1. Ընկերութեան նպատակը, միմիայն ազգային յառաջադիմութեան նպատակաւոր ըլլալն է, ըստ կարի, որն իցէ կերպով:
  2. Ընկերութեան անդամները երկու տեսակ են՝ խորհրդական և պատուոց անդամներ: Խորհրդական անդամները պիտի ըլլան ուսումնական անձինք որոնք միշտ սիրով ու միաբանութեամբ վարուելու պարտաւոր են իրարու հետ: Պատուոց անդամները բնաւին իրաւունք պիտի չունենան ընկերութեան գործոց միջամուխ ըլլալու:
  3. Ընկերութիւնը իր նպատակաց հասնելու համար դրամական նպաստ ընդունելու ստիպուած ըլլալով՝ բաժանորդութիւն պիտի մտնուէ ազգասիրներէ, որուն տարեկան գինը կանխիկ 5 զուտուշող որոշուած է, և ամէն ազգէ որևէ բաժին որ ստորագրուի մէկը ըստ իւր աւտառածեանութեան կը ընդունի ընկերութիւնը:
  4. Ընկերութեան անդամներուն թիւը անկու պար է:
  5. Ընկերութեան բոլոր անդամները հաւասար եղբարք են աւանց նախագահի:
  6. Ընկերութիւնը պիտի ունենայ մէկ դանձապետ և մէկ ատենադպիր:
  7. Տարին անգամ մը գանձապետը և ատենադպիրը պիտի փոխուի, զինի երեք ամիսը հեղ մը ընկերութեան հաշիւը տալու: և ընկերութեան հաշիւները տարուէ տարի օրագրի միջոցով պիտի հրատարակուի:
  8. Ընկերութիւնը քուէից առաւելութեամբ իր կանոնները ըստ պահանջման պարագայից կրնայ վերանորոգել:
  9. Ընկերութեան բաժանորդ գրուող ազգասիրներուն և հայաստաններուն անունները օրագրի միջոցով պիտի հրատարակուի:
  10. Թէ որ ընկերութիւնը բոլորովին լուծուի և գործողութեան դադարի (ստուած մի արացել) իր ստացուածքը և դրամագրուելը Օմիւսիոյ ազգային դպրատանց պիտի մնայ:
- Վերջապէս կանոններէն Ընկերութեանս բարի նպատակը փոքր ՚ի շատէ կրնայ մակաբերուիլ: որուն մեծագիւտ ջանադիր պիտի ըլլան ազգարարութիւնս ստորագրող խորհրդական անդամները, և հետզհետէ յաջող ընդունելու թիւն գտնելով այս Ընկերութիւնը հսկողութիւն և ձեռնտուութիւն պիտի ընէ ազգային վարձարանաց և անաւերունչ ուսանող մանկանց և այլն, պիտանի և օգտակար գիրքեր տպելու է, ուսումնական թերթ մը ևս պիտի հրատարակէ: որուն համար ուրիշ անգամ հարկաւոր տեղեկութիւն պիտի տրուի: Կը յուսանք որ ազգասեր և բարեւէր անձինք իրենց բաժանորդական նպատակը մեծապէս օգնական պիտի ըլլան ընկերութեանս բարի նպատակին զարգացման:

Խորհրդական անդամք
Տէգրան Հ. Թ. Սաւալանեան, ստեղծող պիւ.
Արամ Կ. Տէգրեան.
Յօհաննէս Սալաւորոս.
Յարութիւն Տէգրեան.
Միքայիլ Ս. Յ. Պապայանեան.
Իսախան Կոստանբէան, գանձապետ.
Յակոբ Ա. Սալաւորոս.
Ստեփան Սալաւորոս.
Պ. Սարգիս Տ. Ս. Սալաւորոս:

Ս Տեա թիւ 17 Ս զուտ ստանդարտայ հանգիսին:

ՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ԻՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի, 10 Յուլիս

Երբ որոշում կայանա թիւ 600 պիտի ըլլայ, սխալմամբ 500 դրուեր է:

Այս շաբթու 1-2 օր քիչ մը անձրև գալով, օդը սափաւ ինչ զովայաւ:

Այս քաղաքի հեռագրութեան գիծը, որ կոչուած էր, մօտ օրերս յիշեալ կղզիէն մինչև Սոյաճըքի ծովեզերքը երկընցօցին. որ Վառապուրուի և Չէշի մէջ տեղը կիցայ: Սոյաճըքէն մինչև Կղզի ցամաքաւ պիտի գայ եւ քաղաքի գիծը: Այս գործոյն աշխատութիւնը արդէն սկսուած է և կը յուսացուի թէ շուտով պիտի լինին: Աստի շատ չանցած, մեր քաղաքը վայրկեանի հարողակցութիւն պիտի ունենայ Կ. Պոլսոյ և քաղաքի Երզրայի հետ:

Ահապա Սոյաճըքի գաղտնիքը համար սկսուած պատրաստութիւնները գրեթէ լինին: Քաղաքի կառավարութեան պալատը նորոգուեցաւ և սենեակները շքեղապէս դարձուցանուցան զանազան կահկարասօք: Հպատակ ազգաց նորահաս պատանիները երկուշաբթի օրը մեր վիճակագրական ներկայացան. որ ինչքան էր լսելու դժարեմաղձական երգը, զոր օգոստոսի Սոյաճըքի ընդունելութեան ժամանակը պիտի երգեն իրենց լեզուաւ: Երբ Սոյաճըքի գիծը գոհ եղաւ իւրաքանչիւր ազգին, այսինքն թուրքաց, Հայոց, Յունաց և Հրեայ պատրաստած բարեմաղձական երգէն. զոր երգելով և խումբ բազմութեամբ շուկաներէն անցան և վերադարձան իրենց տեղը: Հայոց և Յունաց մանկուկները կիցեցան շաղկիկներ հագած և ուրբով փաթթուած էին:

Այս քաղաքի գիծը թէպէտ փոքրիկ քայքայ դժբաղդ հրդեհ մը պատահեցաւ Երզրայ ըստած թաղը տան մը մէջ. ըստորում անոր տեղը՝ որ Երզրայի մըն էր, հոյ ձարակ եղաւ:

Սոյաճըքի գիծը գրեթէ լինեցած ըլլալով, աւտորիտի Կոնստանտնուպոլսոյ շքեղապէս պիտի տեսնուի իրենց տոլարական նաւարկութիւնը: Այդը Դերմանի անուն շոգենաւր պիտի մեկնի քաղաքէս՝ թոր ստ երթալու:

Այս քաղաքի հաշուութեան և աւտորիտի գրամից. Երզրայի Կոնստանտնուպոլսոյ (սքոթթօ) գիծը՝ տարին հարուրին 21/2 ի իջցուց:

Տիֆլիսէն կը գրեն թէ վեհափայլ սրբազան սուրբ Մատթէոս կաթողիկոսը անցեալ ամսոյ 14ին ողջամբ հասեր է նոյն քաղաքը. ուր մեծ փառաւորութեամբ ընդունուեր է:

Այս քաղաքի 70 կողով աֆիւն վաճառեցաւ 148-150 զն չէ չէքին. նմանապէս 1400 հակ տուն վաճառեցաւ 210-250ի կենդինարը, ազրանքին աղւորութեանը նայելով: Այդ ժամանակ փալատական այսօրուան արժէքը 70-80 զն չէ. և այս գինով 1400 կենդինար ծախուեցաւ:

ՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ԻՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի, 10 Յուլիս

Այս քաղաքի 70 կողով աֆիւն վաճառեցաւ 148-150 զն չէ չէքին. նմանապէս 1400 հակ տուն վաճառեցաւ 210-250ի կենդինարը, ազրանքին աղւորութեանը նայելով: Այդ ժամանակ փալատական այսօրուան արժէքը 70-80 զն չէ. և այս գինով 1400 կենդինար ծախուեցաւ:

ՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ԻՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի, 10 Յուլիս

Այս քաղաքի 70 կողով աֆիւն վաճառեցաւ 148-150 զն չէ չէքին. նմանապէս 1400 հակ տուն վաճառեցաւ 210-250ի կենդինարը, ազրանքին աղւորութեանը նայելով: Այդ ժամանակ փալատական այսօրուան արժէքը 70-80 զն չէ. և այս գինով 1400 կենդինար ծախուեցաւ:

Այս քաղաքի 70 կողով աֆիւն վաճառեցաւ 148-150 զն չէ չէքին. նմանապէս 1400 հակ տուն վաճառեցաւ 210-250ի կենդինարը, ազրանքին աղւորութեանը նայելով: Այդ ժամանակ փալատական այսօրուան արժէքը 70-80 զն չէ. և այս գինով 1400 կենդինար ծախուեցաւ:

Այս քաղաքի 70 կողով աֆիւն վաճառեցաւ 148-150 զն չէ չէքին. նմանապէս 1400 հակ տուն վաճառեցաւ 210-250ի կենդինարը, ազրանքին աղւորութեանը նայելով: Այդ ժամանակ փալատական այսօրուան արժէքը 70-80 զն չէ. և այս գինով 1400 կենդինար ծախուեցաւ:

բաներ ևս կրճատել, այսինքն ստակ պահելու երկուստեան հետ, տեսակ տեսակ օթորոններ, ծխախոտի արծաթապատ տուփեր, էրիկ մարդու և կնիկ մարդու ողբի ամաններ, աշխարհապահ կան թղթեր. գանազան դիրքեր, պատկերազարդ բանասիրական տետրակներ, և այլն և այլն:

ՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ԻՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հուլիոսի Գիւրգուսի ծնունդը:

Ինչու համար հիւանդութիւնները աղետալ փոխանակուեցան:

Վանդի փոխանակ անոնց պատճառաւ ուշադրութիւն մատուցանելու, անոնց արդիւնքը կը գնենք. և փոխանակ ուղղակի անոնց արմատը ջնջելու: միայն հետեւութեանը հոգ կրտանիք: Հիւանդութիւնը կը գործադրուի կատարելապէս այս դրութեան հակառակ կերպիւ կազմէ. այսինքն մարմնի գաղտնի գործարաններէն և արեան շրջապատութիւնէն կարծաքով անտարբեր և վնասակար նիւթերը, որոնք բարձր գուցաւ, ջերմ, թուրութիւն և ֆիզիքական նուազութիւն կը պատճառեն. և այս կերպիւ հիւանդութեանց աղբիւրը ճնշուելով, անոնց հետեւութիւններն ալ աներկոյթ կը լինան: Սուրբական դէպքը ժամանակաւոր աղէկութիւն մը միայն կը պատճառեն հիւանդին, իսկ այս դեղահատերը, ընդհակառակը յարմարաց անտի կը ջնջեն զհիւանդութիւնը:

Վատաւ որոշութիւն:

Վատաւ որոշութիւնը սովորաբար յառաջ կուգայ ջրային անկարգութիւններէ. որոնք սրտին գործողութիւնը կը վարակեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը աներկ մեկտեղ կուրեն, Սրբ այս պատուական դեղահատերը ջրային դրութիւնը (սիւթութիւն) կը վերահաստատեն թէ և աւրուած ըլլայ, առողջութիւնը և մտքը կը զթրայնեն այսպիսի դեպքերու մէջ ուր միւս ամեն դեպքերը բան մը չեն կրնան ընել:

Երգի հիւանդութիւն և մարդ:

Երգի (գառա ճիւղ) հիւանդութիւնները և մարդը շատ անգամ անհասարակ ջաւեր կը պատճառեն: Որչափ անձինք արդեօք այս ցաւով վտայեալ ըլլալով զինքն փոքր բժշկութիւն մը մտնենք, որոնք իրենց մտքը կը գտնուեն: Եթէ այս դեղահատերէն քանի մը հանդ առնելու ըլլային, ինչպէս որ նախկին անգամ է իւրաքանչիւր ծանուցադրին մէջ, շուտով պիտի աղաւթուին իրենց ցաւերէն: Հիւանդութիւններէն շատերը որոց ենթակայ է մարդոյ մարմնը, կրնան քիչ թիւ մասնակցան մէջ ջնջուի այս դեղահատերը գործադրելով: Ինչպէս որ այս ցուցուեցաւ բազմաթիւ օրինակներով:

Վատնոր ան որ մասնակցի:

Եթէ կանայք հոգ չընեն ըստ ժամանակին գործան տանելու այն թանձր և վնասակար հիւանդութեանը երբ որ անոնց ընթացքը դժարած է իրենց առողջութիւնը և կենտրոն իսկ անոնց կը շուրջ կը ստորի իրեն հիւանդ մը: Այս ամեն վտանգաւոր փոխանակութեանը պատճառը Հիւանդութիւնը դեղահատերէն են և այս դեղամիջոց կանայք կրնան իրենց վտանգաւոր ժամանակը (սիւթութիւն) ապահովելու անոնց անցնելու և իրենց առողջութիւնը վնասել: Այս դեղահատերը օգտակար են նաև կանայք վերաբերուած ամեն հիւանդութեանց և խոցորութեանց որ կը պատճառեն իրենց կանայքին մէջ:

Գրայնութիւն և տկարամտութիւն:

Հարաւոր անձինք զոչ կը ընեն այս տեսակ սեւամաղձութեան (կրթութիւն) որ անոնց աչաց տակ հրէշ մը ձև կառուու և չեն գիտեր իրենց ցաւերը թէ ինչպէս հարկաւոր դարձան, այն ինչ այսպիսի գեղեցիկ մը: Հարաւորի դեղահատերը շատ անգամ մեծ ներգործութիւններ ունենան: Աստի շարունակ գործածութիւնը այս պատուական դեղահատից հարկաւոր դարձուցնուցնէ ի կրթութեան, իրենց կը շուրջ անհամար դեպքերը որչափ և հինգած ըլլան: Այդ ժամանակը գրութիւնը (սիւթութիւն) կը զթրայնեն և հիւանդը գործածուի իր առողջութիւնը կրտանայ:

Այս դեղահատերը յարկապէս խիստ օգտակար են վատ յետապայ հիւանդութեանց: Ընդհատական ջերմք (ֆիւրը ենթերմութեան) և Ընդարեւութիւն (ասթմ): Մաղձային ջերմք (ֆիւրը պիւլսոզ): Խիճ (քոլեր): Ցաւք որովայնի: Թուրութիւն և նուազութիւն ուժոյ: Օձիկ (կը լանտի): Կանայք անասական օրինաց անկարգութիւնը: Ոտնացաւութիւն (նիդրիս): Գլխացաւութիւն: Բորբոքութիւն: Գալտիս (սարլաք): Երիկամնափութութիւն: Տեղափոխութիւն (մայայտ): Յօդացաւութիւն (րիւմատիզմ): Միզարեւութիւն: Պարանոցի ցաւ: Քար կամ խիճ միզանոցի: Ուրոյր (դիւմօր): Կեղք (իւլսոն): Ամեն տեսակ որբերը (ստրուչան): Ափորդիտեան փախերը:

Այս դեղահատերը, որ կը շնորհին զանոնք գանձողին անձնական վերահասցութեամբ, անոր ընդհանուր գործարանաց մէջ կը ծախուին ի Լիւսան Սրբի կողմէն թաղը թիւ 244, և ի Նոր Երոք Մայիսին Լէն թաղը թիւ 80: Իսկ ուրիշ երկրները, իւր գործակալաց քով կը ծախուին: որոց անունները հետեւեալներն են. Իւլիւր Ի. քար է ճիւղիկ, և մօտիւ Բոլք բժիշկը, որ Գարմատի արձանատու կը ծախուին խումբ թիւ տերն է. Կ. Պոլսի Ա. Սիւրբ և Փ. Տէրապետ, Ալէք. սանաքիս Գ. Բէրբիկ, Իսմայիլ Կարապիտ, Բիւս կը ընեն Սթիւրովը, Մաղթա Ե. Սիւրբ, Պարթէ Երկր Վաւոյց: Բիշեալ դեղահատից տուփերը զանազան մեծութեամբ են և կը վաճառուին 9, 22, 55, 88, 176 և 264 դրուաւոր իւրաքանչիւրը, և ամեն մէկուն մէջ հայերէն լեզուաւ ծանուցադրու մը կայ, որ այս դեղահատից գործածութեան վտայք մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ:

Իսմայիլ-Պարթէ Կարապիտ, Պարթէ Ե. Սիւրբ: